

10 jaar informatisering van de Belgische sociale zekerheid

Frank ROBBEN*

Computerrecht heeft gedurende zijn tienjarig bestaan de gewoonte aangekweekt regelmatig dossiers te wijden aan de informatisering van maatschappelijke sectoren zoals de magistratuur of de fiscus, met bijzondere aandacht voor de juridische consequenties ervan. Het jubileumnummer lijkt mij een goede gelegenheid om een andere sector op dit vlak onder de loep te nemen, althans wat de Belgische situatie betreft. Zonder dat weliswaar tussen beide zaken enig verband bestaat, startte in België immers ongeveer gelijktijdig met het ontstaan van Computerrecht de uitwerking en implementatie van een gericht automatiseringsplan voor de sociale zekerheid, tijdens de uitvoering waarvan op verscheidene vlakken creatieve juridische oplossingen moesten worden gezocht, die nadien vaak model stonden voor meer omvattende initiatieven. De hierna volgende bijdrage beschrijft het ontstaan en de basisprincipes van het plan, de status questionis van de uitvoering ervan en de impact die het op het vlak van de ontwikkeling van het informaticarecht in België heeft gehad. Besloten wordt met een blik op de toekomst.

1. Het ontstaan van het informatiseringsplan voor de Belgische sociale zekerheid

De eerste aanzet vanuit beleidspolitieke hoek tot systematische automatisering van de Belgische sociale zekerheid dateert van 27 februari 1976. In het advies nr. 513¹ van de Nationale Arbeidsraad van die datum spreken de sociale partners zich eenparig uit voor de oprichting van een sociale gegevensbank, waartoe alle openbare en meewerkende instellingen van sociale zekerheid toegang zouden hebben.

Een jaar voordien was overigens reeds een toepasbaarheidsonderzoek m.b.t. een bank voor sociale gegevens verricht door de Maatschappij voor Mechanografie ter toepassing van de sociale wetten, een v.z.w. die sedert 1939 logistieke ondersteuning biedt aan diverse instellingen van sociale zekerheid².

In het kader van het Nationale Onderzoeksprogramma in de Sociale Wetenschappen werd in 1978 een meer doorgedreven studie omtrent de oprichting van een sociale databank opgedragen

---

* Frank Robben is administrateur-generaal van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, plaatsvervangend lid van de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer, onderzoeker aan het Interdisciplinair Centrum voor Recht en Informatica en redacteur van dit blad.

¹ NATIONALE ARBEIDSRAAD, Advies nr. 513 betreffende de vereenvoudiging van de sociale zekerheidsregelingen van de werknemers en de oprichting van een bank voor sociale gegevens, Brussel, 27 februari 1976, 8 p.

² MAATSCHAPPIJ VOOR MECHANOGRAFIE TER TOEPASSING VAN DE SOCIALE WETTEN, Een bank voor sociale gegevens. Toepasbaarheidsonderzoek, Brussel, 1975, 96 p.

aan VLABRIC³. Allicht ten gevolge van het inzicht dat een gecentraliseerde sociale gegevensbank, die informatie van vaak gevoelige aard zou opslaan m.b.t. omzeggens de hele bevolking, bij heel wat instanties fundamentele bezwaren zou doen rijzen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, werd in deze studie reeds embryonair de idee geopperd van een kruispuntbank, die niet in de eerste plaats inhoudelijke gegevens bevat, maar vooral referentiegegevens die aangeven welke informatie over welke personen in welke instellingen beschikbaar zijn. Toch gaat het uiteindelijke voorstel nog uit van een vrij uitgebreide centrale opslag van basisgegevens, allicht de enig mogelijke technologische oplossing op dat ogenblik.

Op basis van de resultaten van de vermelde onderzoeken werd bij de uitwerking van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers de tijd rijp geacht om het principe rond de oprichting van een sociale gegevensbank officieel gestalte te geven⁴. De concrete regeling diende evenwel bij een specifieke wet te gebeuren. Een eerste, nog vrij beperkt ontwerp in dat verband werd uitgewerkt in 1983⁵.

Inmiddels voltrok zich echter binnen de informatie-technologie een kapitale verandering met de snelle opkomst van de micro-informatica en de netwerken, die niet alleen een alternatief boden voor een gecentraliseerde gegevensopslag, maar bovendien de informatica in de huiskamer brachten en bereikbaar en begrijpbaar maakten voor de niet-ingewijde eindgebruiker.

Op dat ogenblik was binnen de sociale zekerheid een Koninklijke commissie belast met de codificering, de harmonisering en de vereenvoudiging van de sociale wetgeving in het kader van een algemene hervorming van de sociale zekerheid (de zgn. Commissie Dillemans-Vandervorst). Eén van de subcommissies hield zich o.a. specifiek bezig met de verbetering van het informatiebeheer binnen de sociale zekerheid, en werd geleid door Prof. J. Viaene. Wanneer in 1984 door de Data Stat Stichting een prijskamp werd uitgeschreven voor een studie van de wijze waarop de kosten van de administratieve organisatie van de sociale zekerheid voor de ondernemingen kunnen gedrukt worden, bracht Prof. J. Viaene een equipe op de been die onder zijn leiding een studie maakte omtrent de rationalisering van de gegevensverwerking binnen de sociale zekerheid. Deze leidde al gauw tot het inzicht dat de uitbouw van een netwerk tussen de sociale zekerheidsinstellingen geleid door een kruispuntbank die enkel een wie-wat-waar-repertoireum bijhoudt een even groot rationalisatie-effect kon hebben als een centrale sociale gegevensbank, maar veel minder gevaar inhield voor onrechtmatige inbreuken op de persoonlijke levenssfeer en een veel kleinere bedreiging vormde voor de autonomie van de sociale zekerheidsinstellingen. Deze visie werd gedeeld door de Koninklijke commissie, die in haar voorontwerp van wetboek een vrij uitgewerkte tekst opnam inzake de organisatie en de werking van een kruispuntbank van de sociale zekerheid⁶. Eén en ander werd kort nadien nog

---

³ VLABRIC, Project sociale databank. Studie in het kader van het nationaal onderzoeksprogramma in de sociale wetenschappen, Leuven, 1978, 265 p. + 10 bijlagen; VLABRIC, Project sociale databank. Rapportering van de tweede fase: bundel 1, Leuven, 1978, 98 p.

⁴ Zie artikel 18 van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers, B.S., 2 juli 1981.

⁵ DEHAENE, J.L., Ontwerp van wet betreffende de oprichting van een openbare sociale gegevensbank, Brussel, 1983.

⁶ KONINKLIJKE COMMISSIE BELAST MET DE CODIFICERING, DE HARMONISERING EN DE VEREENVOUDIGING VAN DE WETGEVING BETREFFENDE DE SOCIALE ZEKERHEID IN HET

meer uitgediept beschreven in het eindrapport van Prof. Viaene en zijn groep⁷.

Door een samenloop van omstandigheden bestond dus begin 1986 een gunstige voedingsbodem voor een grondige hervorming van het informatiebeheer binnen de Belgische sociale zekerheid. Op basis van wetenschappelijke onderzoeken inspelend op de mogelijkheden geboden door de technologische evolutie was immers een oplossing uitgewerkt die, zo was gebleken, tijdens de besprekingen binnen de Koninklijke commissie, geen principiële bezwaren oproep bij de betrokken partijen. Het mag aan de alertheid van de toenmalige Minister van Sociale Zaken, J.-L. Dehaene, worden toegeschreven dat een groep van personen werd bijeengebracht die als taak meekreeg om het hervormingsmodel in concrete verwezenlijkingen om te zetten. De groep bestond uit een combinatie van enerzijds onderzoekers die bij de Data Stat studie betrokken waren en anderzijds leidende ambtenaren van de sociale zekerheid met een ruime ervaring in de praktijk van de sociale zekerheid en de sociale beleidsvoering, en werd onder leiding geplaatst van de heer Denaeyer, toenmalig directeur-generaal van de studiedienst van het Ministerie van Sociale Voorzorg. Na enkele maanden voorbereidend werk binnen de werkgroep en een analyse van de informatiseringstoestand van de diverse sociale zekerheidsinstellingen, werd in april 1986 door de Minister van Sociale Zaken een globaal informatiseringsplan aangekondigd aan de verenigde leidende ambtenaren van de sociale zekerheidsinstellingen en aan de sociale partners in de Nationale Arbeidsraad en de Hoge Raad voor de Middenstand, dat algemeen positief werd bejegend.

2. De basisprincipes van het informatiseringsplan van de Belgische sociale zekerheid

De doelstellingen van het plan waren drievoudig. Uiteraard werd in de eerste plaats gestreefd naar een rationalisatie van de verschillende aspecten (inzameling, opslag, verwerking, uitwisseling) van het informatiebeheer binnen de sociale zekerheid. Daarnaast lag het echter evenzeer in de bedoeling aan de sociale verzekerden een afdoende bescherming te waarborgen bij de verwerking van hun persoonsgegevens, met de nadruk op de preventie. Tenslotte ging het plan er ook van uit dat de informatisering op zich geen impact mocht hebben op de organisatiestructuur van de sociale zekerheid en de bevoegdheidsafbakening tussen de diverse betrokken instellingen. De informatisering werd beschouwd als een louter logistieke verbetering, die niet mocht worden gebruikt om beleidspolitieke of organisatorische hervormingen stiekem door te voeren. Dergelijke hervormingen kunnen immers maar slagen wanneer ze langs democratische weg door het Parlement worden ingevoerd.

Dit neemt niet weg dat de auteurs van het informatiseringsplan overtuigd waren dat belangrijke hervormingen automatisch zouden voortvloeien uit de realisatie ervan. Sommige ingewortelde gewoonten zouden in het licht van de voortschrijdende informatisering ten aanschouwe van iedereen in dergelijke mate overbodig worden, dat ze tegenover de publieke opinie niet langer zouden kunnen verdedigd worden. Dit is evenwel de normale verandering waarop iedere technische rationalisatie uitmondt. Zij kan zeker niet bestempeld worden als een machtsusurpatie bij middel van de computer.

KADER VAN DE ALGEMENE HERVORMING VAN DIE WETGEVING, Voorontwerp van wetboek sociale zekerheid, *Hand.*, Senaat, 1984-85, nr. 953 (deel III).

⁷ VIAENE, J., ROBBEN, F., LAHAYE, D. en VAN STEENBERGE, J., "Algemene schets van een rationele informatieverwerking in de sociale zekerheid", *B.T.S.Z.*, 1986, 399-476.

Om de hogervermelde doelstellingen te bereiken, werden onmiddellijk een aantal concrete maatregelen voorgesteld. Vooreerst werden een aantal strategische acties ondernomen voor de bevordering van de informatisering in elke individuele sociale zekerheidsinstelling. Hun automatiseringsgraad was immers zeer verscheiden, en onderlinge samenwerking is slechts mogelijk mits een gemeenschappelijk minimumniveau. Het beleid op dit vlak was er één van responsabilisering en stimulering, gekoppeld aan het uitwerken van een oplossing voor het fundamenteel gebrek aan deskundige mankracht.

Aan het beheerscomité van elke sociale zekerheidsparastatale werd gevraagd één der leidende ambtenaren persoonlijk aan te stellen als verantwoordelijke voor de informatisering. De reeds hogervermelde Maatschappij voor Mechanografie werd omgevormd en afgestemd op de terbeschikkingstelling van bekwaam informaticapersoneel binnen de sociale zekerheidsinstellingen zelf, eerder dan op het uitvoeren van werken voor rekening van de klant.

Daarnaast werd aangestuurd op een belangrijke rationalisering van de methoden voor inzameling van gegevens, voornamelijk van de gegevens die omzeggens alle sociale zekerheidsinstellingen nodig hebben en dus systematisch worden opgevraagd (zoals identificatiegegevens en loon- en arbeidstijdgegevens). De klemtoon werd gelegd op de gecoördineerde eenmalige opvraging van feitelijke informatie i.p.v. de systematische opvraging door elke instelling voor zich van gegevens die voorverwerkt en voorgesteld zijn in functie van de specifieke behoefte van de opvragende instelling. Waar mogelijk werd ook de elektronische gegevensinzameling gestimuleerd: opvraging van identificatiegegevens bij het rijksregister, inzameling van loon- en arbeidstijdaangiften via magneetband of diskette bij de grotere werkgevers en de sociale secretariaten, ...

Een derde reeks concrete maatregelen had betrekking op de uitbouw van een netwerk voor elektronische gegevensuitwisseling en gedistribueerde, gedecentraliseerde gegevensopslag. Dat netwerk zou geleidelijk aan opgebouwd worden, maar de basisprincipes, die later zouden worden opgenomen in de wet tot oprichting en organisatie van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, lagen toen reeds vast: de stervormige structuur van het netwerk, centraal geleid door de Kruispuntbank, die zelf geen inhoudelijke, maar enkel referentiegegevens bijhoudt, en het gebruik van het rijksregisternummer als unieke identificatiesleutel binnen de hele sociale zekerheid.

De rationaliserende maatregelen gingen van bij de aanvang gepaard met een bijzondere aandacht voor aangepaste begeleidende maatregelen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Oorspronkelijk werd het door de auteurs van het informatiseringsplan voor de sociale zekerheid wenselijk geacht dat de realisatie van het plan gepaard zou gaan met de uitwerking van een algemene wetgeving op het vlak van de gegevensbescherming, die in België nog niet bestond. Toen echter bleek dat de invoering van een algemene privacywet in België de nodige tijd zou opsloppen, werd besloten in de wet betreffende de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid zelf onmiddellijk de nodige bepalingen op te nemen om de sociale persoonsgegevens afdoende te beschermen. Hierbij werd bijzondere aandacht besteed aan het respect van de principes vervat in internationale teksten terzake waardoor België in min of meerdere mate was gebonden, en gezorgd voor een verenigbaarheid van de maatregelen met deze die zouden worden

voorzien in het op dat ogenblik op tafel liggende algemene ontwerp inzake de privacy-bescherming.

Wat betreft de concrete vormgeving van de maatregelen inzake gegevensbescherming werd de nadruk gelegd op preventie. Vooreerst werd het netwerk dusdanig geconcipeerd dat uit de structuur zelf een aantal beschermende effecten voortvloeien. Zo werd geopteerd voor een gedecentraliseerde en gedistribueerde opslag van gegevens, functioneel opgedeeld tussen de diverse instellingen van sociale zekerheid, en werd voorzien dat elke gegevensuitwisseling uitgaande van een sociale zekerheidsinstelling in principe verplicht dient te verlopen via de Kruispuntbank en voorafgaandelijk moet worden toegestaan door een onafhankelijk Toezichtscomité. Daarnaast werden een aantal organisatorische maatregelen uitgewerkt, waaronder de instelling van voormeld Toezichtscomité en de verplichte aanduiding, in elke instelling van sociale zekerheid, van een interne informatieveiligheidsdienst. Ten derde werd heel wat aandacht besteed aan de vaststelling van juridische beschermingsbepalingen. Om de instellingen van sociale zekerheid te responsabiliseren, werd ervoor geopteerd in de wet enkel algemene beginselen vast te leggen, die de instellingen zelf dienden te concretiseren met specifieke gedragscodes aangepast aan hun concrete gegevensverwerking, die aan de principes kunnen worden getoetst door het Toezichtscomité.

3. De status questionis m.b.t. de implementatie van het informatiseringsplan van de Belgische sociale zekerheid

Het informatiseringsplan werd geleidelijk aan geïmplementeerd in permanent overleg met vertegenwoordigers van alle instellingen van de sociale zekerheid, eerst binnen de in 1988 opgerichte Commissie voor de Informatisering van de Sociale Zekerheid en later, na de oprichting van de Kruispuntbank voor de Sociale Zekerheid (KSZ) als nieuwe parastatale in 1991, binnen het in haar kader ingestelde Algemeen Coördinatiecomité. De basisprincipes ervan, inzonderheid inzake de gegevensuitwisselingen en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer werden neergelegd in de Kruispuntbankwet van 15 januari 1990⁸. Na 2 jaar experimentele en nog eens 2 jaar effectieve werking van het netwerk worden hierover reeds meer dan 2 miljoen elektronische documenten per maand uitgewisseld. Voorheen geschiedde deze gegevensuitwisseling niet of op papier.

De belangrijkste verwezenlijkingen worden hierna beschreven. Ze leiden zienderogen tot een snellere en juistere vaststelling van de sociale rechten, tot een aanzienlijke administratieve ontlasting van de instellingen van sociale zekerheid en hun informanten, zoals de sociale verzekerden en hun werkgevers, tot kostenbesparingen en tot een betere ondersteuning van de sociale beleidsvoering.

---

⁸ Wet houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid, *B.S.*, 22 februari 1990, errata *B.S.*, 2 juni 1990 en 2 oktober 1990. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de Kruispuntbankwet, zie bijvoorbeeld ROBBEN, F., "Het wetsontwerp tot oprichting en organisatie van een kruispuntbank van de sociale zekerheid", *Computerrecht*, 1990, 8-15 of ROBBEN, F., "De wet tot oprichting en organisatie van een kruispuntbank van de sociale zekerheid", *O.C.M.W. Visies*, 1990, nr. 3, 17-24.

3.1. Het gebruik van een unieke identificatiesleutel per persoon

Elke persoon wordt voortaan doorheen de hele sociale zekerheid geïdentificeerd aan de hand van een unieke sleutel, het zgn. identificatienummer van de sociale zekerheid (INSZ). Voor de personen ingeschreven in het rijksregister⁹ is het INSZ het rijksregisternummer, voor de andere personen een nummer toegekend door de Kruispuntbank.

Op die manier wordt vooreerst de toegang van de burger tot de sociale zekerheid vergemakkelijkt. Het volstaat dat hij bij om het even welke instelling zijn uniek INSZ kenbaar maakt opdat zijn dossier vlot (elektronisch) kan worden geraadpleegd. Het rondzeulen met tal van dossiernummers wordt verleden tijd.

Bovendien is het voor de instellingen van sociale zekerheid veel gemakkelijker om bij mekaar informatie op te vragen omtrent sociale verzekerden. Zonder unieke identificatiesleutel zou dit moeten gebeuren via inhoudelijke identificatiegegevens zoals de naam, de geboortedatum of het adres, met een veel grotere foutenkans. Door de vlottere gegevensuitwisseling tussen instellingen van sociale zekerheid worden de sociale verzekerden en hun werkgevers ontlast van heel wat administratief werk bij de overmaking van informatie aan de instellingen van sociale zekerheid. Ze moeten immers dezelfde inlichtingen niet langer meedelen aan tal van instellingen.

3.2. De toegang tot het rijksregister en de KSZ-registers

Het rijksregister en de KSZ-registers zijn complementaire gegevensbanken, waarin met betrekking tot alle Belgische of buitenlandse personen waarover een dossier bestaat in de Belgische sociale zekerheid, een aantal basisidentificatiegegevens worden bijgehouden. Het betreft gegevens die betrekking hebben op de situering van de persoon in de tijd (geboortedatum en datum van overlijden), in de ruimte (geboorteplaats, hoofdverblijfplaats en plaats van overlijden) en in de sociale omgeving (naam, voornamen, geslacht, gezinssamenstelling, burgerlijke staat en nationaliteit).

Het rijksregister wordt gevoed door de gemeenten; de KSZ-registers door de onderscheiden instellingen van sociale zekerheid.

Het rijksregister en de KSZ-registers kunnen door alle op het netwerk aangesloten instellingen van sociale zekerheid elektronisch worden ondervraagd, on line of via stapelverwerking. Bovendien worden aan de instellingen automatisch alle wijzigingen meegedeeld van gegevens m.b.t. personen waarvoor zij dossiers bijhouden. Dit geschiedt via een systeem van elektronische brievenbussen, die de instellingen kunnen legen wanneer het hen past.

De beschikbaarheid van de basisidentificatiegegevens in het rijksregister en de KSZ-registers

---

⁹ Het rijksregister is een gegevensbank bijgehouden in de schoot van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, die over alle natuurlijke personen ingeschreven in de bevolkings- of vreemdelingenregister negen gegevens bevat, inclusief de historische: de naam en voornamen, de geboorteplaats en -datum, het geslacht, de nationaliteit, de hoofdverblijfplaats, de plaats en datum van overlijden, het beroep, de burgerlijke staat en de samenstelling van het gezin. Deze gegevens worden verkregen van de gemeenten. Aan elke persoon ingeschreven in het rijksregister wordt bovendien een uniek identificatienummer, het zgn. rijksregisternummer, toegekend.

maakt het opvragen van uittreksels uit de bevolkingsregisters bij de gemeenten of van heel wat identiteitsinformatie bij de sociale verzekerden overbodig. Zowel de informatieverstrekkers als de instellingen van sociale zekerheid die de gegevens moeten verwerken, vermijden daardoor heel wat kosten en tijdverlies. Het tijdsinterval tussen het opvragen en het bekomen van de informatie wordt bovendien herleid van gemiddeld enkele weken tot enkele seconden bij on line ondervraging en maximum twee dagen bij stapelondervraging. Daardoor kunnen de dossiers veel sneller worden afgehandeld en verhoogt de service aan de sociale verzekerden.

Via het systeem van elektronische post worden alle instellingen van sociale zekerheid systematisch op de hoogte gebracht van voor hen relevante geboortes, adreswijzigingen en overlijdens, die nog enkel bij de gemeente moeten worden aangegeven. Eenmaal de gemeente op de hoogte gesteld, hoeft de sociale verzekerde niet meer alle betrokken instellingen van sociale zekerheid te informeren. De automatische inkennisstelling van de geboortes stelt daarenboven de gezinsbijslagkassen in staat op een veel actievere en klantvriendelijkere manier op te treden en gezinsbijslagdossiers te openen zonder de vereiste van een voorafgaandelijke aanvraag. De mededeling van adreswijzigingen en overlijdens laat de betalingsinstellingen toe heel wat in-trestverlies en/of recuperatiekosten te vermijden die het gevolg zijn van het uitschrijven van postassignaties aan overleden of verhuisde personen.

3.3. De nieuwe methode van inzameling en opslag van loon- en arbeidstijdgegevens

Waar de inzameling van loon- en arbeidstijdgegevens m.b.t. werknemers, met het oog op de vaststelling van de sociale zekerheidsbijdragen, tot in 1989 omzeggens uitsluitend via papier verliep, werd vanaf 1990 aan de werkgevers de mogelijkheid geboden de trimestriële aangiften aan de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) op elektronische dragers te verrichten. Dat amper 3 jaar later de gegevens m.b.t. meer dan 80% van de werknemers elektronisch worden meegegeeld, toont op zich reeds aan dat de werkgevers nut hebben bij deze hervorming. Niet in het minst omdat de programma's voor het aanmaken van de elektronische aangiften op voorhand worden getest en erkend door de RSZ, waardoor de kans op fouten en dus de kans op tijdrovende nabehandeling van opmerkingen worden vermeden.

De informatie afkomstig van de werkgevers wordt sedert 1990 opgeslagen in een gegevensbank van de RSZ (de zgn. loon- en arbeidstijdgegevensbank (LATG-bank)), die op dit ogenblik toegankelijk is voor de instellingen uit de sector jaarlijkse vakantie en de diensten van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK) die de individuele pensioenrekening bijhouden. Voordien kregen deze instellingen copieën van de papieren RSZ-aangiften, die door elk van hen afzonderlijk werden ingegeven in computers met het oog op de verwerking ervan. Informatie die bij heel wat werkgevers of sociale secretariaten elektronisch beschikbaar was, werd dus uitgedrukt op papier om ze aan de RSZ te verstrekken, en nadien door verscheidene instellingen van sociale zekerheid terug ingetikt op elektronische dragers. Tussen de betrokken instellingen bestond bovendien nauwelijks samenwerking inzake de verwerking van de gegevens, zodat bepaalde controles twee- of driemaal werden verricht en andere, hoewel noodzakelijk, niet werden doorgevoerd.

Aan veel van deze inefficiënties werd inmiddels verholpen door de beschikbaarheid van de LATG-bank in het netwerk beheerd door de Kruispuntbank en door duidelijke afspraken tussen

de betrokken instellingen inzake taakverdeling bij de controle en de verwerking van informatie. De voordelen hebben niet op zich laten wachten. Zo kon heel wat personeel van de betrokken instellingen worden verlost van overbodig intikwerk en worden ingezet voor doelmatigere taken zoals dossierbehandeling. De reeds jaren aanslepende problemen met de tijdige uitbetaling van het vakantiegeld werden voor een groot deel automatisch opgelost, doordat de gegevens veel sneller doorstromen en onmiddellijk elektronisch kunnen worden verwerkt; sedert 1991 betaalt de sector jaarlijkse vakantie met aanzienlijk minder mensen sneller het vakantiegeld uit. De ASLK is tenslotte kunnen stoppen met het aanvullen van zijn 6,6 kilometer lang archief van papieren RSZ-aangiften. Zij worden voortaan immers gearchiveerd op optische schijven bij de RSZ¹⁰.

Van de LATG-bank mag op korte termijn nog veel meer nut worden verwacht. Ook andere instellingen van sociale zekerheid kunnen er immers voor hen cruciale informatie vinden. Zeker wanneer ervoor wordt gezorgd dat de informatie die wordt ingezameld via de RSZ-aangifte een betere weerspiegeling vormt van de feitelijke loon- en arbeidssituatie, en niet langer enkel wordt gepeild naar geaggregeerde gegevens die voorgeïnterpreteerd zijn in functie van bepaalde reglementeringen. Deze reeds elders beschreven werkwijze¹¹ werd al succesvol doorgevoerd bij de aangiften door gemeentelijke en provinciale diensten, en zou nu moeten worden veralgemeend.

Alle instellingen die vervangingsinkomens (zoals werkloosheids- of ziekteuitkeringen) dienen vast te stellen, zouden dan immers beroep kunnen doen op de LATG-bank om de berekeningsbasis hiervoor te kennen. Eettelijke formulieren bestemd voor werkgevers en sociale verzekerden kunnen dan sneuvelen.

Ook voor de controle van de naleving van de verzekeraarvoorwaarden zijn in heel wat sectoren loon- en arbeidstijdgegevens noodzakelijk, die tot nog toe op een ongecoördineerde wijze werden ingezameld en voortaan beschikbaar zijn in de LATG-bank.

Tenslotte is de LATG-bank een uiterst interessant instrument ter ondersteuning van de sociaal-economische beleidsvoering. Haar beleidsondersteunende en wetenschappelijke waarde neemt overigens permanent toe naarmate de tijdsperiode die ze beslaat langer wordt en de opgeslagen gegevens accurater. Een eerste veelbelovend en fundamenteel onderzoeksproject dat op de mogelijkheden van de LATG inspeelt, werd ruim anderhalf jaar geleden opgestart onder de naam HARVART. Het heeft als doel een geharmoniseerd berekeningsmodel voor het verlies van arbeidsinkomen uit te werken, dat zou kunnen worden gebruikt in alle sectoren van de sociale zekerheid. Via dat eenvormig model zou een einde worden gesteld aan de merkwaardige situatie waarbij elke sector volgens een eigen methode het gederfde arbeidsinkomen vaststelt, zodat verschillende resultaten worden bereikt aan de hand van één en dezelfde werkelijkheid. Dit leidt tot onzinnige en vaak onrechtvaardige verschillende behandelingen van sociale verzekerden, naargelang het sociaal risico dat zich voordoet.

---

¹⁰ Een koninklijk besluit van 22 maart 1993 (B.S., 1 april 1993, 6992) verleent aan deze archieven bewijskracht op voorwaarde dat de archiveringsprocedures aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zie voor meer informatie hieromtrent ROBBEN, F., "Bewijsrecht en informatietechnologie; de aanpak in de Belgische sociale zekerheid", *Computerrecht*, 1993, 56-60.

¹¹ VIAENE, J., ROBBEN, F., LAHAYE, D. en VAN STEENBERGE, J., *Lc.*, 1986.

3.4. De toegang tot het werkgeversrepertorium

In het stelsel van sociale zekerheid voor werknemers, is de beschikbaarheid van juiste en toereikende informatie over de werkgever van cruciaal belang, bijvoorbeeld voor de bepaling van de percentages voor de berekening van de sociale zekerheidsbijdragen, de vaststelling van bevoegde gezinsbijslagkas of de beslissing omtrent de toepasselijke collectieve arbeids-overeenkomsten.

Sedert kort hebben alle daartoe gemachtigde instellingen van sociale zekerheid on line of via stapelverwerking toegang tot het werkgeversrepertorium dat de RSZ sedert jaren bijhoudt, met inbegrip van de historiek. Voordien bestond enkel de mogelijkheid om sporadisch een punctuele copie op magneetband van dit repertorium te bekomen.

Ook deze faciliteit biedt enorme voordelen, vooral in combinatie met een raadpleging van de LATG-bank, waaruit de link tussen werknemer(s) en werkgever(s) doorheen de tijd kan worden afgeleid. De vaststelling van de opeenvolgende bevoegde gezinsbijslagkassen bij verandering van werkgever, wat in het verleden dikwijls voor problemen zorgde en regelmatig aanleiding gaf tot onderbrekingen in de betaling van de gezinsbijslag, wordt nu bijvoorbeeld kinderspel.

3.5. De elektronische uitwisseling van attesten

De eerstvolgende prioriteit van de Kruispuntbank is de geleidelijke automatisering van de uitwisseling tussen instellingen van sociale zekerheid van allerlei attesten m.b.t. het sociaal-zekerheidsrechtelijk statuut van de betrokkene. Voor de vaststelling van rechten in één sociale zekerheidssector moet immers vaak rekening worden gehouden met de situatie van de verzekerde krachtens de reglementering uit een andere sector. Zo worden tijdvakken van in de ziekteverzekering erkende arbeidsongeschiktheid of onvrijwillige werkloosheid als gelijkgestelde periodes aangerekend in de pensioensector, speelt de hoedanigheid van kind ten laste in de gezinsbijslagreglementering een belangrijke rol in de ziekteverzekering of vereist de toepassing van cumulregels een kennis van de bedragen van de uitkeringen die de betrokkene en eventueel zijn partner geniet in andere sectoren.

De uitwisseling van dergelijke informatie tussen de instellingen van sociale zekerheid geschiedt op dit ogenblik nog voor een groot deel op papier. Soms worden reeds magneetbanden gebruikt. Het is de bedoeling heel deze berichtenstroom, die geschiedt aan de hand van honderden soorten attesten, geleidelijk elektronisch te laten verrichten aan de hand van een beperkt aantal berichttypologieën. Op basis van een onderzoek van de behoeften en de informatiseringsgraad van de onderscheiden instellingen van sociale zekerheid, worden op dit ogenblik in onderling overleg de prioriteiten vastgelegd.

3.6. Een begin van ondersteuning van sociaal-wetenschappelijk onderzoek

De Kruispuntbank heeft de opdracht bij de instellingen van sociale zekerheid gegevens in te zamelen met het oog op het opmaken van statistieken of steekproeven die nuttig zijn voor sociale beleidsvoering en sociaal onderzoek. De Kruispuntbank legt zich daarbij vooral toe op het uitwerken van sectoroverstijgende beleids- of onderzoeksinformatie. Statistieken die slechts

betrekking hebben op één sector van de sociale zekerheid kunnen immers beter worden aangemaakt door de instelling die de betrokken sector beheert.

De voorbije jaren werden via de Kruispuntbank aan verschillende onderzoekscentra anonieme gegevenssets verstrekt voor onderzoek op domeinen als migrantenbeleid of arbeidsmarktpolitiek. Voorheen hadden de wetenschappers vaak grote moeite om informatie afkomstig van verschillende instellingen van sociale zekerheid op een coherente wijze samen te krijgen. Alhoewel de werkwijze allicht nog aanzienlijk kan worden verbeterd, zijn de mogelijkheden al in belangrijke wijze toegenomen.

4. De impact van de informatisering van de sociale zekerheid op de ontwikkeling van bepaalde domeinen van het Belgisch informaticarecht

Bij de geleidelijke doorvoering van het informatiseringsplan van de sociale zekerheid, werd regelmatig gestuit op juridische problemen die in het gemeen Belgisch recht geen oplossing kenden of nog steeds niet kennen. Systematisch werd bij de Minister van Justitie aangedrongen om op deze vlakken via algemene wetgeving rechtszekerheid te schapen, maar al te vaak bleven concrete resultaten uit of lieten ze te lang op zich wachten. Dit heeft ertoe geleid dat op een aantal domeinen regelen werden uitgewerkt eigen aan de sociale zekerheid, die weliswaar steeds maximaal waren geïnspireerd op aanbevelingen of richtlijnen van inter- of supranationale instanties zoals de Raad van Europa of de Europese Unie. Deze initiatieven hadden vaak mede tot gelukkig effect dat van de algemene reglementering m.b.t. de betrokken domeinen van het informaticarecht plots wel snel werk werd gemaakt, om te vermijden dat te veel sectoriële regelingen zouden ontstaan.

4.1. De bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.a.v. de gegevensverwerking

Zo was de Kruispuntbankwet van 1990 de eerste Belgische wet die op vrij precieze wijze de plichten van de houders van verwerkingen en de rechten van de geregistreerden vastlegde in het licht van de vrijwaring van de persoonlijke levenssfeer van deze laatsten bij de verwerking van persoonsgegevens. Het toepassingsgebied *ratione materiae* van de privacybepalingen in de Kruispuntbankwet is overigens nog steeds op tweeërlei vlak ruimer dan dat van de latere algemene Wet Verwerking Persoonsgegevens¹². Vooreerst is de beschermingsregeling uitgewerkt in de Kruispuntbankwet van toepassing op elke omgang met persoonsgegevens, ongeacht de drager waarop of de vorm waarin ze zich bevinden, terwijl de Wet Verwerking Persoonsgegevens enkel van toepassing is op geautomatiseerde verwerkingen of manuele bestanden. Bovendien beschermt de Kruispuntbankwet zowel natuurlijke als rechtspersonen of feitelijke verenigingen tegen onrechtmatige gegevensverwerkingen, terwijl de Wet Verwerking Persoonsgegevens enkel de eerste groep waarborgen biedt.

Ook wat de toegekende bescherming betreft, gaat de Kruispuntbankwet regelmatig verder dan de Wet Verwerking Persoonsgegevens, o.a. wat betreft de toegekende bescherming bij de omgang met medische gegevens of de actieve informatieplicht van de houders van verwerkingen t.a.v. de

---

¹² Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *B.S.*, 18 maart 1993.

geregistreerde¹³.

Tenslotte werd door de Kruispuntbankwet de door de uitvoerende macht aangestelde Raadgevende Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer afgeschaft en - vervangen door de rechtstreeks door de wetgevende macht benoemde, en veel onafhankelijker Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer.

4.2. *De bestraffing van informaticacriminaliteit*

Ook inzake de bestraffing van bepaalde vormen van informaticacriminaliteit bevat de Kruispuntbankwet originele bepalingen. Het Strafwetboek is overigens nog steeds niet afdoende aangevuld om onrechtmatige binnendringing in of sabotage van informatiesystemen strafbaar te stellen. Kort na de inbraak in het regeringsnetwerk Bistel in 1988¹⁴, verklaarde de Minister van Justitie weliswaar snel het nodige te zullen doen om het Strafwetboek terzake te actualiseren, maar concrete gevolgen bleven vooralsnog uit.

De artikelen 61 tot en met 63 van de Kruispuntbankwet voorzien alvast in specifieke bepalingen ter bestraffing van de onrechtmatige toegang tot of wijziging van geautomatiseerde sociale persoonsgegevens en de sabotage of vernietiging van (delen van) informatiesystemen waarin dergelijke gegevens voorkomen.

4.3. *Bewijskracht van elektronische copïes*

Een derde domein waar rechtsvernieuwend werd opgetreden vanuit de sociale zekerheidssector, betreft het bewijsrecht, meer bepaald m.b.t. de elektronische archieven. Zoals vroeger beschreven¹⁵, volstaat het Belgisch gemeen bewijsrecht ter erkenning van de bewijskracht van elektronische originelen. (Elektronische) copïes hebben evenwel principieel geen bewijskracht en kunnen het origineel niet vervangen wanneer dit wordt betwist. Ook na elektronische opslag en archivering, dreigden de (papieren of elektronische) originelen aldus te worden bewaard, wat niet alleen kostelijk, maar wat betreft elektronische originelen ook onmogelijk is, gezien de dragers na verloop van tijd onleesbaar worden.

Bij koninklijk besluit van 22 maart 1993¹⁶, uitgevaardigd op basis van een wettelijke kaderbepaling¹⁷, werd de betrokken problematiek geregeld wat betreft de elektronische copïes bijgehouden

---

¹³ Voor een systematische vergelijking van de gegevensbeschermende bepalingen van de Kruispuntbankwet en de Wet Verwerking Persoonsgegevens, zie ROBBEN, F. en GEERNAERT, K., "Samenvattende vergelijking tussen de Wet Bescherming Persoonlijke Levenssfeer en maatregelen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer vervat in de Kruispuntbankwet", in ROBBEN, F. en VERBIST, W., "De Belgische privacywet: gevolgen voor de sociale zekerheid", *B.T.S.Z. - Speciaal nummer door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid*, 1993, 315-331.

¹⁴ Zie in dit verband Corr. Brussel, 8 november 1990, *Dr. Inform.*, 1991, nr. 1, 51-56, noot Erkelens, C.; *Computerrecht*, 1991, 31, met korte bespreking in SURMONT, J., "Bistel-zaak", *Computerrecht*, 1991, 43 en DE SCHUTTER, B., "Computercriminaliteit. Het Belgisch Bistel-syndroom", *Computerrecht*, 1991, 164, evenals Brussel, 24 juni 1991, *Computerrecht*, 1992, 253.

¹⁵ Zie de bijdrage waarnaar wordt verwezen in noot nr. 10.

¹⁶ *B.S.*, 1 april 1993, 6992.

¹⁷ Zie artikel 18 van de wet van 4 april 1991 tot regeling van het gebruik van de informatiegegevens van het

door de instellingen van sociale zekerheid en hun onderaannemers. De regeling is geïnspireerd op een aantal principes vervat in Aanbeveling R(81)20 van de Raad van Europa¹⁸. Concreet komt ze erop neer dat wanneer de hogervermelde instellingen gegevens opslaan, bewaren of weergeven aan de hand van procedures die aan een aantal voorwaarden voldoen en door de bevoegde Minister zijn erkend, deze gegevens en hun weergave op een leesbare drager bewijskracht hebben tot bewijs van het tegendeel. Eén en ander leidt ertoe dat wanneer de instelling aantoonbaar de erkende procedure gevolgd te hebben, het voorgelegde afschrift als bewijsmiddel dient aanvaard te worden. De tegenpartij kan evenwel een tegenbewijs leveren met alle middelen van recht. De eerste aanvragen tot erkenning van procedures zijn inmiddels reeds afgehandeld.

Het is evenwel nog steeds wachten op een meer algemene regeling die ook voor andere maatschappelijke sectoren rechtszekerheid biedt op dit vlak.

4.4. *Informatieveiligheid*

Een vierde deeldomein van het informaticarecht waarop naar aanleiding van de informatisering van de sociale zekerheid nieuwsoortige regelgeving werd gecreëerd is dit van de informatieveiligheid. De Kruispuntbankwet zelf voorzorg reeds in het feit dat elke instelling van sociale zekerheid een veiligheidsconsulent dient aan te stellen met een adviserende functie inzake informatieveiligheid t.a.v. het dagelijks bestuur. Een koninklijk besluit van 12 augustus 1993¹⁹ preciseert de taken van de veiligheidsconsulent, organiseert de coördinatie tussen de veiligheidsconsulenten van de diverse instellingen en verplicht elke instelling van sociale zekerheid ertoe zich aan te sluiten bij een erkende gespecialiseerde veiligheidsdienst waarop o.a. de veiligheidsconsulent beroep kan doen voor gespecialiseerd advies. Tevens wordt voorzien in een verplichte informatieveiligheidsplanning en -rapportering.

Inhoudelijke veiligheidsregels worden in het koninklijk besluit niet vastgelegd, maar zullen worden uitgewerkt binnen de ingestelde organen. Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat de regels worden opgesteld door deskundigen, met de nodige aandacht voor een optimaal evenwicht tussen een afdoende beveiliging en een efficiënte werking van de sociale zekerheid, en op een wijze die is aangepast aan de specifieke situatie in de onderscheiden soorten instellingen van sociale zekerheid.

De besproken regeling inspireerde reeds het Ministerie van Volksgezondheid bij de organisatie van de informatieveiligheid in de ziekenhuizen, maar ook op dit vlak bestaat nog geen algemene reglementering.

---

rijksregister van de natuurlijke personen door ministeriële diensten en door de instellingen van sociale zekerheid die onder het Ministerie van Sociale Voorzorg ressorteren, *B.S.*, 27 juni 1991, 14461.

¹⁸ Recommandation nr. R(81)20 du Comité des Ministres du Conseil de l'Europe aux Etats-membres relative à l'harmonisation des législations en matière d'exigence d'un écrit et en matière d'admissibilité des reproductions de documents et des enregistrements informatiques, goedgekeurd op 11 december 1981.

¹⁹ Koninklijk besluit van 12 augustus 1993 houdende de organisatie van de informatieveiligheid bij de instellingen van sociale zekerheid, *B.S.*, 21 augustus 1993, 18487.

5. De toekomstperspectieven²⁰

Uit de hoger beschreven realisaties blijkt dat tot nog toe bij de informatisering van de Belgische sociale zekerheid de klemtoon werd gelegd op de ondersteuning die de gecordineerde informatisering en de inschakeling in een gezamenlijk netwerk van de instellingen van sociale zekerheid kan bieden op het vlak van de administratieve processen en het ontwerpen, plannen en besturen ervan. Dossiers kunnen sneller worden behandeld, het opvragen en de administratie van papieren attesten wordt verminderd, ... Het accent werd aldus gelegd op de inzet van informatiesystemen ter ondersteuning van een efficiënte werkorganisatie. Uiteraard zal dit ook in de toekomst een prioriteit blijven, door de automatisering van steeds meer gegevensuitwisselingen en -verwerkingen.

Door de erg snelle evolutie van de mogelijkheden geboden door de informatietechnologie en de toenemende interactie tussen systemen via de uitbouw van netwerken ontstaan evenwel niet enkel enorme kansen om informatietechnologie in te zetten op organisatorisch vlak, maar ook op strategisch vlak. Hierbij gaat het dan niet meer alleen om het verhogen van de efficiëntie van bestaande processen en hun besturing, maar om het gericht aanwenden van de informatiesystemen met het oog op het behalen of behouden van strategische voordelen. Een doeltreffende interne werking van de instelling is hierbij een noodzakelijke, maar verre van een voldoende voorwaarde.

Strategische informatiesystemen kunnen zowel invloed uitoefenen op het niveau van de individuele instellingen (competitieve strategische informatiesystemen) als van de sociale zekerheid in haar geheel (coöperatieve strategische informatiesystemen). Competitieve strategische informatiesystemen strekken ertoe voor de eigen instelling van sociale zekerheid strategische voordelen te behalen of te behouden t.o.v. concurrerende instellingen en kunnen bijvoorbeeld leiden tot klantenbinding.

Interessanter in het kader van de sociale zekerheid, waarbinnen de betrokken instellingen zich niet in de eerste plaats concurrentieel tot elkaar dienen te verhouden, maar voorbestemd zijn om samen te werken met het oog op een optimale sociale bescherming van de bevolking, zijn de voordelen die kunnen worden bekomen voor het systeem in zijn geheel. Door een coöperatief strategisch gebruik van de informatietechnologie kunnen nieuwe diensten worden gecreëerd, die de service aan de sociale verzekerden en de sociale beleidsvoerders kunnen verhogen, kan de levenscyclus van de diensten worden verkort, zodat beter kan worden ingespeeld op zich wijzigende sociale behoeften, kan de penetratiegraad naar de sociale verzekerden toe worden verbeterd en kunnen door samenwerking schaalvoordelen worden behaald.

---

²⁰ Dit onderdeel is ruim geïnspireerd op ROBBEN, F., "De geïnformatiseerde sociale zekerheid", in LAHAYE, D. (ed.), *Sociale zekerheid in beweging. Liber Amicorum J. Viaene en R. Vandendriessche*, Menselijke Schade - Reeks Medisch Verzekeringsrecht en Verzekeringsgeneeskunde nr. 24, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, 189-200.

Creatie van nieuwe diensten, gericht op een betere service aan de sociale verzekerde of de sociale beleidsvoerder

Door het gebruik van informatica zouden aan de sociale verzekerden of de sociale beleidsvoerders nieuwe diensten kunnen worden aangeboden, zoals

- * het verstrekken van geïndividualiseerd situationeel advies (bvb. hoeveel pensioen verlies ik indien ik vroegd de arbeidsmarkt verlaat ?);
- * het mogelijk maken van indiening van aanvragen en aangiften via telecommunicatie;
- * de beschikbaarheid van micro- en macrosimulatiemodellen, gebruik makend van reële gegevens, voor de evaluatie van beleidsalternatieven.

Verkorting van de levenscyclus van diensten zodat beter kan worden ingespeeld op zich wijzigende sociale behoeften

De informatisering van de dossierbehandeling aan de hand van modulaire systemen in een flexibele ontwikkelingsomgeving moet toelaten dat wijzigingen in de reglementering veel sneller concreet kunnen worden toegepast, zeker wanneer de inzameling van de basisinformatie zoveel mogelijk elektronisch en realiteitsgetrouw gebeurt. Op die manier kan sneller worden ingespeeld op de zich wijzigende sociale behoeften.

Dit vereist wel dat de regelgever bij de uitvoering van zijn normerende opdracht op het vlak van de wijze van concretisatie van door hem vastgestelde doelstellingen permanent overleg pleegt met de instellingen die de regelgeving moeten uitvoeren. Daarover lager meer.

Verbetering van de penetratiegraad bij de sociale verzekerden

Door het toegankelijk maken van de instellingen van sociale zekerheid en hun adviessystemen via gebruiksvriendelijke telecommunicatietoepassingen kan de sociale zekerheid tot in de huiskamer van de sociale verzekerde worden gebracht.

Schaalvoordelen door samenwerking

I.p.v. telkens dezelfde gegevens op meerdere plaatsen in te zamelen, te verwerken en op te slaan, kan door een goede cordinatie en taakverdeling de werking van instellingen van sociale zekerheid worden gerationaliseerd, met aanzienlijke voordelen voor elkeen en een efficiënter gebruik van de middelen tot gevolg.

Om tot dergelijk coöperatief strategisch gebruik van informatiesystemen in de sociale zekerheid te komen, moeten evenwel een aantal voorwaarden worden verwezenlijkt.

5.1. De instellingen van sociale zekerheid moeten meer gebruik maken van de mogelijke voordelen van een gedistribueerd informatiebeheer

Het strategisch gebruik van informatiesystemen veronderstelt een maximaal gebruik van externe informatie. Binnen de Belgische sociale zekerheid wordt een netwerk opgebouwd tussen alle instellingen van sociale zekerheid, waarbij werd geopteerd voor een gedecentraliseerd en gedistribueerd informatiebeheer. De informatie wordt m.a.w. niet centraal bewaard in één massieve gegevensbank, maar in gegevensbanken bij verschillende instellingen van sociale zekerheid, in een onderlinge taakverdeling, om meervoudige gegevensopslag optimaal te vermijden.

De voordelen die een gedistribueerd informatiebeheer theoretisch kan bieden, worden **algemeen** ingezien: kostenverlaging en productiviteitswinst door taakverdeling en schaaffecten, verhinderen van een onverantwoorde machtsconcentratie bij één instelling, vermijden van bottlenecks, minder kans op massaal misbruik van gegevens, ...

De doorvoering ervan in de praktijk loopt echter niet steeds van een leien dakje. Een gedistribueerd informatiebeheer vereist immers de totstandkoming van een ver doorgedreven samenwerking tussen de ruim 2000 autonome instellingen van sociale zekerheid, waarvan de meeste jarenlang gewoon zijn geweest om quasi uitsluitend rekening te houden met de eigen opdrachten en belangen. Niet alleen moet voortaan rekening worden gehouden met de gevolgen van bepaalde beslissingen voor zusterinstellingen; ook moet durven worden vastgesteld dat bepaalde taken, die doeltreffender door andere instellingen kunnen worden verricht, niet meer noodzakelijk zelf (opnieuw) dienen te worden uitgevoerd, waardoor dan weer mogelijkheden vrijkomen voor de ontwikkeling van nieuwe diensten.

Hiermee wordt niet bedoeld op een diepgaande hertekening van de bevoegdheidsverdeling tussen instellingen van sociale zekerheid. Reeds menigmaal hebben we geschreven dat men een slechte dienst bewijst aan de informatica door ze te gebruiken als hefboom om historisch gegroeide structuren fundamenteel te veranderen, en we blijven dit standpunt herhalen. Wel mag worden verwacht dat de instellingen van sociale zekerheid de rationalisatiemogelijkheden, geboden door de nieuwe technologieën, maximaal aanwenden, ook al heeft dit tot gevolg dat bepaalde taken van informatiebeheer worden herkaveld.

Daarbij is een gezonde kritische houding t.o.v. de kwaliteit van het werk van anderen uiteraard noodzakelijk, zeker wanneer dit een essentiële invloed heeft op de deugdelijkheid van de eigen taakvervulling. Wanneer evenwel na een transitore evaluatieperiode de correcte uitvoering van de overeengekomen arbeidsverdeling wordt vastgesteld aan de hand van vooraf afgesproken kwaliteitsnormen, moet de moed kunnen worden opgebracht om de overbodig geworden eigen activiteiten stop te zetten. Men bewijst de sociale zekerheid, die zich in zware financiële moeilijkheden bevindt, geen dienst door uit angst voor een vermindering van de eigen vergoeding voor administratiekosten een optimalisering van de taakverdeling tussen instellingen onderling in de weg te staan. Uiteindelijk zou het hele systeem dan wel eens in het gedrang kunnen komen.

5.2. Informatisering moet eerder worden gezien als een investering dan als een kost

In het kader van organisatorische informatiesystemen wordt informatica overwegend ingezet met een doel van kostenverlaging. De beslissing tot informatisering steunt dan hoofdzakelijk op een onderlinge afweging van informaticakosten en arbeidskosten. De boekhouding wordt bijvoorbeeld geautomatiseerd omdat een computerpakket goedkoper is dan de personeelskost van een voldoende aantal boekhouders.

Strategisch gebruik van informatica vergt dat niet zozeer de kostenverlaging centraal wordt geplaatst, maar eerder de wens tot opbrengstverhoging. Toegepast op de sociale zekerheid dient dus te worden nagegaan op welke vlakken informatisering voordelen biedt voor het systeem en de sociale verzekerden. Op basis van de afweging van het verwachte profijt tegenover de te maken uitgaven wordt dan een investeringsbeslissing genomen.

De instellingen van sociale zekerheid moeten m.a.w. een visie ontwikkelen m.b.t. het soort dienstverlening dat zij aan de sociale verzekerden in de toekomst willen bieden, en gericht

investeren in informatietechnologie om de concretisatie van deze visie te ondersteunen. Informatisering alleen aanwenden vanuit een bekommernis van kostenverlaging komt neer op het missen van enorme opportuniteiten tot kwalitatieve verbetering van het sociale zekerheidssysteem.

Het is dan ook verkeerd om van informatica-investeringen binnen de sociale zekerheid onmiddellijke besparingen op de werkingsuitgaven te verwachten.

5.3. De sociale zekerheidswetgever moet het nut inzien van en het kader scheppen voor een strategisch gebruik van informatietechnologie

De gegevensverwerkende capaciteit van computers neemt doorheen de jaren exponentieel toe. Door de inzet van informatica kunnen nu reglementeringen worden toegepast die dermate veel bewerkingen op gegevens vereisen dat ze vroeger manueel gewoon niet uit te voeren waren. In die zin verhoogt een gerichte informatisering van de sociale zekerheid de mogelijkheden van de sociale beleidsvoerders om normen uit te vaardigen die rekening houden met de specifieke behoeften van elkeen.

Vaak wordt daarbij evenwel vergeten dat een computer slechts functioneert met behulp van toepassingsprogramma's, waarvan de ontwikkeling, het uittesten en het onderhoud zeer tijdrovend is en best geschiedt vanuit een lange-termijn-visie. Weliswaar bestaan methodologieën om toepassingsprogramma's vlot aanpasbaar te maken, maar de flexibiliteit is uiteraard niet onbeperkt.

De inzet van informatica bij de toepassing van de sociale zekerheidsreglementering biedt zeer interessante perspectieven, maar de regelgever mag er niet van uitgaan dat met informatica plots alles mogelijk wordt.

Het ware vooreerst wenselijk dat de sociale beleidsvoerders op hun beurt op strategische wijze gebruik maken van de opportuniteiten die hen op beleidsondersteunend vlak worden geboden door de gecoördineerde informatisering van de sociale zekerheidsinstellingen. Zo worden simulaties mogelijk van beleidsalternatieven op reële gegevenssets aan de hand van gebruiksvriendelijke programma's bedienbaar door materiedeskundigen, niet-informatici.

Anderzijds zouden dezelfde beleidsvoerders, eens ze met de ondersteuning van de computersimulaties bepaalde beleidsdoelstellingen hebben vastgelegd, de instellingen die belast worden met de uitvoering van de regeling meer moeten betrekken bij de vastlegging van de concrete wijze waarop deze doelstellingen op de meest efficiënte manier zou kunnen worden bereikt. Op die manier kan een voorafgaandelijke uitvoerbaarheidscontrole op voorgenomen regelgeving worden verricht en zullen de instellingen van sociale zekerheid minder tijd moeten besteden aan de permanente ad hoc aanpassingen van hun informatiesystemen, zodat geen tijd meer overblijft voor een strategisch gebruik ervan en de systemen uiteindelijk uitmonden in een overzichtelijk kluwen van nauwelijks geïntegreerde programma's en bestanden.

6. Besluit

De voorbije jaren werd een enorme vooruitgang geboekt op het vlak van de informatisering van de Belgische sociale zekerheid. Bij mijn weten uniek in de wereld is dat de basisprincipes werden vastgelegd in een wet, die tot stand kwam na een grondige bespreking in het Parlement en met de sociale gesprekspartners. Een duidelijke visie op de doelstellingen vergemakkelijkt immers een efficiënte coördinatie van de inspanningen geleverd door de onderscheiden autonome instellingen.

De geleverde inspanningen bieden nu reeds belangrijke voordelen voor de sociale verzekerden en de sociale beleidsvoerders. Vanwege de ons omringende landen en de Europese Unie bestaat veel interesse voor het Belgische model.

De informatisering van de sociale zekerheid heeft tevens aanleiding gegeven tot vernieuwende initiatieven inzake informaticarecht.

Wil de Belgische sociale zekerheid echter ten volle de door informatisering geboden opportuniteiten benutten, dienen zowel de erbij betrokken instellingen als de overheid te streven naar een coöperatief en strategisch gebruik van de informatica, ook al vergt dat belangrijke aanpassingen van de werkmethoden.